

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯПОНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ЗООНІМОЧНИМИ КОМПОНЕНТАМИ

Стратілат Ю.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Приказки, прислів'я, ідіоми, крилаті вирази та афоризми – це ті одиниці мови, які найкраще відображають бачення світу, всього того, що оточує народ протягом його існування. Вони показують як люди сприймають різні виявлення істот, явищ та предметів, які існують в нашому житті.

Фразеологічна система японської мови дуже широка та розгалужена. Вона містить в собі велику кількість одиниць, які включають в себе і чисто японські фразеологізми, і китайського походження і ті, що були запозичені з інших мов. Загальна кількість фразеологізмів налічує більше сіми тисяч одиниць. Вони включають в себе не тільки прислів'я та приказки, а також ідіоми, термінологічні вирази та афористичні вислови.

Частину з них займають фразеологізми із зоонімічним компонентом, які відображають бачення світу японців, зокрема того, що стосується фауни. В них видно ставлення народу до тих чи інших тварин, як вони їх сприймають та якими характеристиками наділяють. Зоонімічні компоненти як образи-прототипи використовуються людьми для зображення власних емоцій, характерів та для опису дій.

Всі зоонімічні компоненти фразеологічних одиниць можна поділити за місцем існуванням тварин, що стали образами-прототипами. Відповідно до такої характеристики ми поділили їх на таку групи:

– **водняні**, ті що живуть в різних водоймах та поблизу них: жаба, риба, креветка (напр., 河豚は食いたし、命は惜しし *fugu wa kuitashi, inochi wa oshishi* – хотів би скуштувати рибу фугу, та життя шкода) та інші.

– **лісові**, ті що існують в лісовій місцевості: тигр, вовк (напр., 前門の虎、後門の狼 *zenmon no tora, koumon no ookami* – між двох вогнів (букв. тигр біля передніх воріт, вовк біля задніх), змія, олень, лис, танукі (напр., 狐につつまれた様だ *kitsune ni tsumamareta you da* – розгублений, здивований, спантеличений (букв. наче схвачений лисом), 狐狸のだまし合い *kitsune tanuki no damashiai* – водити один одного за носа (букв. взаємний обман лиса та танукі)), борсук та інші

– **повітряні**, ті що вміють літати: птахи: ворон, яструб, гусак, (напр., 足下から鳥が立つ *ashimoto kara tori ga tatsu* – як грім серед ясного дня (букв. птах вилетів із під ніг), комахи (ті, що літають): муха, бджола, комар, гедзь (напр., 兎の毛でついたほどのすきしない *u no ke de tsuita hodo no skishinai* – комар носа не підточить, 虻蜂取らず *abuhachi torazu* – за двома зайцями не женися (букв. ні спіймати ні гедзя ні бджоли)) та інші

– **домашні**, ті що зазвичай можна зустріти в домах: собака (напр., 愛犬に手を噛む *aiken ni te o kamu* – відплатити злом за добро (букв. улюблена собака за руку кусає), 犬も食わぬ *inu mo kuwanu* – нікому не до вподоби (букв. навіть

собака не стане їсти)), кіт (напр. 猫の手も借りたい *neko no te mo karitai* – бути дуже зайнятим (букв. хочу позичити лапку у kota), 猫に鯉節 *neko ni katsuobushi* – довірити кішці стерегти рибу (букв. кішці – рибу)), миш (напр., 濡れ鼠になる *nure nezumi ni naru* – промокнути до нитки (букв. стати мокрою мишею)), папуга та інші

– **свійські:** свиня (напр. 豚に真珠 *buta ni shinju* – метати бісер перед свиня (букв. свині – перлини, кінь, бик(корова); 牛を馬に乗り換える *ushi wo uma ni norikaeru* – змінити на краще (букв. пересісти з бика на коня) та інші

– **інші:** павуки (напр., 蜘蛛の子を散らすよう *kumo no ko wo chirasu* – хто куди (букв. як маленькі павучата)), комахи (ті, що повзають) (напр., 黙り虫壁を掘る – *damari mushi kabe wo horu* в тихому омуті чорти водяться (букв. тихий жучок прогризе стіну); 蟻の穴から堤も崩れる *ari no ana kara tsutsumi mo kuzureru* – капля камінь точить (букв. і дамба рушиться від мурашиної нірки) та інші

Дана класифікація не є остаточною і може змінюватися та варіюватися в залежності від багатьох факторів.

Частина фразеологічних одиниць містять в собі одночасно два зоонімічних компонента, які проживають в різних умовах, наприклад: 犬猿の仲 *keien no naka* – жити як гуска зі свинею (букв. компанія собаки й мавпи): собака – домашня тварина, а мавпа – лісова, отже цей фразеологізм можна віднести одночасно до двох різних груп; 雀、海に入って蛤となる *suzume, umi ni itte hamaguri to naru* – часті несподівані зміни (букв. горобець, став хамагурі, зайшовши в море): горобець – пташка, а хамагурі – моллюск, тобто водяна тварина.

Крім цього існує ще одне спірне питання в даній класифікації, одна і та ж тварина може проживати в декількох середовищах одночасно: – коли різні види живуть в різних місцях (наприклад мавпи, які можуть жити і в горах і в лісах: 猿の尻笑い *saru no shiriwarai* – сміятися над чужими мінусами, не помічаючи своїх (букв. сміх мавпи)); – коли вона проживає і в дикій природі і з людьми (наприклад папуга, рибка, змія, миша чи черепаха: 月と鼈 *tsuki to suppon* – схожий як макогін та ночви (букв. місяць та черепаха)).

Але в той же час такий розподіл компонентів дозволяють проглянути певну закономірність. Фразеологізми, що мають у своєму складі компоненти з лісовими тваринами, в більшості випадків вказують на якусь загрозу, небезпеку або містять попередження. Більша їх частина пов'язана з негативом, але не завжди. Іноді вказують на здобич, адже ліс служив японцям джерелом не тільки загрози, а й їжі.

Домашні тварини часто позначають буденні, побутові речі, те що супроводжує людей кожен день, так як ці тварини постійно знаходяться поряд, люди бачили в них відображення себе, проводили паралелі та використовували їх як образи-прототипи.

Значення фразеологічних одиниць, що містять в собі компоненти зі свійськими тваринами, мають відтінок низості (наприклад компонент 豚 *buta*), або щось корисне (наприклад 馬 *uma*). Це, скоріше за все, пов'язані з тим, що

вони використовувались людьми в якості транспорту та джерела їжі, а значить з боку людей знаходились нижче по «статусу».

До повітряних тварин ми віднесли птахів та комахів. Перші в більшій частині позначають різні якості, ознаки, а другі, в виду їх маленький розмір, що дуже крихітне та незначне.

Японія – острівна країна, тому основним джерелом їжі був океан та інші водойми. Риба завжди грала велику роль в житті кожного японця, тому не дивно, що існує багато фразеологізмів, що мають у своєму складі різні види риби, а також інші створіння, що проживають в воді. Різні види риб несуть в собі різний сенс, але детальніше про це буде сказано в іншому підрозділі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Быкова С.А. Японско-русский фразеологический словарь. – М., 2002. – 272 с.
2. 故事ことわざ辞典。学研、1988[електронний ресурс] – режим доступу до словника: Sharp 電子辞書 Papyrus パピルス。 – シャープ株式会社 (copyright ©Gakken, 1998)
3. 田仲正江、間柄奈保子。 – Practical Japanese Workbook 8. 慣用句「上級」。 – 東京、2002 – 143 頁
4. 田仲正江、間柄奈保子。 – Practical Japanese Workbook 7. 慣用句「初・中級」。 – 東京、2002 – 149 頁
5. スーパー大辞林[електронний ресурс] – режим доступу до словника: Sharp 電子辞書 Papyrus パピルス。 – シャープ株式会社「スーパ大辞林」三省堂(copyright ©Sanseido Co., Ltd. 2005)